

УДК 321.7: 061.1ЄС

ІНСТИТУЦІЙНА ТА СОЦІОСТРУКТУРНА СКЛАДОВА ПРОБЛЕМИ «ДЕФІЦИТУ ДЕМОКРАТІЇ» В ЄС

Петро Байковський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Січових Стрільців 19, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: baykovskyy@gmail.com*

Проаналізовано основні аргументи представників міжурядового та наднаціонального напрямів теорії європейської інтеграції щодо проблеми «дефіциту демократії» в ЄС, виявлено шляхи легітимації урядування на наднаціональному рівні, а також досліджено інституційні та соціоструктурні чинники титульної проблеми.

Ключові слова: демократія, урядування, Європейський Союз, легітимація, демократизація.

Європейська інтеграція, яка сформувала сучасну соціально-економічну, політичну та правову архітектуру Об'єднаної Європи, втіленням якої є Європейський Союз (ЄС), тривалий час розвивалася під впливом імпульсів, закладених ще на її початку: необхідність подолання післявоєнної розрухи в Європі, недопущення повторення війни (нейтралізація потенційних конфліктів між Францією та Німеччиною), а також об'єднання перед загрозою комунізму. Саме вагомість цих, а також низки інших чинників сформували у свідомості громадян європейських держав потребу в інтеграції. Отож, протягом кількох десятиліть європейські політики та громадські діячі, розбудовуючи те, що сьогодні називають Європейським Союзом, користувалися кредитом довіри громадян, який було закладено ще в післявоєнне десятиліття. В 1990-х роках цей кредит довіри отримав деякий новий імпульс у зв'язку з крахом Берлінської стіни і перспективою об'єднання всієї Європи в єдиний простір стабільності і процвітання. Однак уже після розширення ЄС 2004 р. та 2007 р. і насамперед після початку світової фінансової та економічної кризи він почав згасати. Хоча протягом усього процесу європейської інтеграції громадяни Союзу не надто могли впливати на її протікання, вони загалом підтримували євроінтеграційні курси своїх урядів, даючи таким чином вотум довіри самій інтеграції. Провал Конституції ЄС, важкий процес ратифікації Лісабонського договору, а також зниження показників довіри громадян Союзу до інституцій ЄС [19, с. 19–21] є, на наш погляд, свідченням згасання однозначної громадянської підтримки подальшого поглиблення європейської інтеграції та функціонування ЄС.

У цьому контексті для успішного продовження функціонування ЄС та закріплення вже наявних здобутків європейської інтеграції необхідним є налагодження зрозумілого й ефективного зв'язку між рішеннями, які приймають

європейські інституції, та громадянами Європейського Союзу. Іншими словами, йдеться про подолання так званого «дефіциту демократії» в ЄС.

Уперше термін «дефіцит демократії» вжив наприкінці 1970-х років Д. Маркуанд для того, щоб відзначити слабкість демократичних механізмів у функціонуванні Європейської Спільноти [20]. Згодом цієї проблеми часто торкалися в процесі підготовки нових установчих договорів Спільноти – Єдиний Європейський Акт, Амстердамський, Ніццький, Лісабонський – у контексті розширення повноважень Європейського Парламенту [18].

Зазначена проблема доволі дискусійна в європейській та американській науковій літературі, оскільки є однією з основних площин протистояння представників міжурядового та наднаціонального напрямів у теорії європейської інтеграції. Різні тлумачення проблеми пов'язане з відсутністю однозначного розуміння суті і природи Європейського Союзу, а також його головних завдань.

Найширшого вираження проблема дефіциту демократії набула в працях Г. Абромайнта, Д. Вайлера, М. Гьореса, Т. Кьонінга, Дж. Мажоне, П. Маєра, Е. Моравчика, Л. Сементілі, Ж. Томмасена, А. Фоллесдала, Д. Фухса, С. Хікса, Ф. Шарфа та інших учених.

Представники міжурядового підходу, найавторитетнішими серед яких є Ж. Мажоне та Е. Моравчик, піддають наявність в ЄС «дефіциту демократії» гострій критиці. Зокрема, на думку Ж. Мажоне, ЄС є своєрідною регулятивною системою (regulatory state), головним завданням якої є корекція ринкової економіки і досягнення так званого «оптимуму Парето»¹. Національні уряди делегували повноваження в сфері регуляторної політики (створення і регулювання спільного ринку, гармонізація різноманітних стандартів, монетарна політика Європейського центрального банку (ЄЦБ)) наднаціональним інститутам ЄС з метою «ізолювати» ці сфери від політичної конкуренції на національному рівні, адже саме так можна досягти їхньої найбільшої ефективності. Отож, ЄС є своєрідним транснаціональним регулятивним інститутом або «четвертою гілкою влади», близькою за своїми функціями до регулятивних органів національного рівня [11, с. 17–19]. Виходячи з такого розуміння природи ЄС, Ж. Мажоне наголошує на необхідності уникнення «демократизації» ЄС у звичному для нас розумінні шляхом запровадження конкуренції і боротьби за владу на наднаціональному рівні, інакше це позбавить ЄС усіх переваг і зробить його менш ефективним. На його думку, більшу загрозу для ЄС несе в собі не «дефіцит демократії», а «криза довіри», для усунення якої потрібно більше уваги приділити процедурним проблемам, прозорості прийняття рішень та їхній якості, підвищенню професіоналізму управління, залученню більшої кількості зацікавлених груп інтересів тощо. На думку Ж. Мажоне, зростання довіри до ЄС автоматично вирішить проблему його легітимності в очах громадян Союзу [9, с. 281–283].

¹ Оптимум Парето (Pareto efficiency) — такий стан системи, за якого значення кожного окремого критерію, що описує стан системи, не може бути покращено без погіршення становища інших елементів. Відповідно до критерію Парето (критерію росту суспільного добробуту), рух у бік оптимуму можливий лише за такого розподілу ресурсів, що збільшує добробут принаймні однієї людини, не завдаючи шкоди нікому іншому.

Головною тезою в аргументації Ж. Мажоне є твердження про те, що саме технократичні структури і технократи в Комісії, Раді та різноманітних агенціях ЄС здатні більшою мірою задовольняти інтереси громадян, аніж депутатська більшість у Європарламенті [10, с. 383].

Е. Моравчик критикує усталену думку про наявність проблеми «дефіциту демократії», виходячи з постулатів власної теорії ліберального інтергавернменталізму. На його думку, процес прийняття рішень в інституційній моделі ЄС жорстко контролюють національні уряди, що унеможливує прийняття таких рішень, які можуть мати негативні наслідки для окремих держав чи соціальних груп. Окрім того, Е. Моравчик критикує саму можливість функціонування демократичних механізмів політичної конкуренції з огляду на те, що ЄС володіє компетенцією у сферах, які мало цікавлять європейських виборців, тоді як проблеми, які протягом виборчих кампаній є значущими, залишаються у виключній або переважній компетенції національних урядів [12, с. 615]. На думку Е. Моравчика, наявність «дефіциту демократії» в ЄС є перебільшенням з огляду на існування складної системи стримувань і противаг, а також усталеної системи контролю громадян за прийняттям рішень безпосередньо через Європейський Парламент та опосередковано через членів національних урядів [12, с. 611].

На протипагу вищенаведеним твердженням, представники наднаціоналізму С. Хікс та А. Фоллесдал зазначають, що далеко не для всіх компетенцій ЄС можна застосувати критерій ефективності Парето. Функції ЄС не обмежуються виключно регулюванням спільного ринку, а поширюються на сфери, в рамках яких відбувається розподіл і перерозподіл різноманітних економічних і соціальних благ, що зрештою передбачає наявність переможців та переможених. Ті сфери, в яких політика ЄС може зашкодити інтересам великих соціальних груп, у жодному разі не повинні, на думку дослідників, бути ізольовані від політичної конкуренції [4, с. 242–243]. Стосовно тези Е. Моравчика про незначну зацікавленість виборців політикою ЄС, автори зазначають, що це є не причиною, а, найімовірніше, наслідком «дефіциту демократії», точніше недостатнього рівня конкуренції на загальноєвропейському рівні. Зазвичай громадяни формують власні політичні преференції, виходячи з публічних дискусій та ідеологічної і програмної боротьби політичних партій, і можуть проявляти виборчу активність лише у випадку наявності чіткої альтернативи для вибору. Це є наріжним каменем демократії і саме цього найбільше потребує ЄС для подолання дефіциту легітимності власної політичної системи. В іншому разі, ЄС ризикує перетворитися на приклад регулятивного авторитаризму [4, с. 246–247].

На думку деяких експертів (Г. Абромайт [2], М. Гьорес [6]), урядування поза межами держави, а отже, урядування на європейському рівні, може бути легітимізоване трьома шляхами: опосередковано через національні держави, через легітимацію «на виході» (*output-legitimation*) та через легітимацію на «вході» (*input-legitimation*). *Легітимація через національні держави* є відображенням міждержавного підходу, де держави як основні гравці в

політичному просторі ЄС контролюють діяльність європейських інституцій. З цієї точки зору ЄС взагалі не потребує прямої легітимації з боку громадян Союзу. Натомість легітимація відбувається, з одного боку, через ратифіковані парламентами договори та їхні зміни, а з іншого – через національне представництво в Раді ЄС. У такому випадку функціонування демократії прив'язане виключно до національних інститутів і не поширюється на загальноєвропейський рівень, який розглядають як сферу взаємодії зовнішніх політик країн-членів ЄС [5, с. 123]. З критичної точки зору варто зазначити, що сьогодні легітимація політики ЄС виключно через національні держави вже є недостатньою. Останніми роками вплив та повноваження наднаціональних інституцій, передусім Європарламенту та Єврокомісії, значно зросли, як і кількість спільних політик ЄС, що обмежило вплив національних держав. Також національним парламентам важко повною мірою контролювати діяльність своїх міністрів у рамках Ради ЄС, засідання якої доволі часто відбувається за закритими дверима. Додатковим чинником є запровадження в Раді ЄС голосування кваліфікованою більшістю та позбавлення держав-членів права вето при прийнятті рішень. Така процедура створює передумови, що будь-яка держава може опинитися в меншості, а відтак суверенна воля її громадян не буде врахована в процесі прийняття рішень. Іншими словами, відбулася ерозія національного суверенітету, в результаті чого національні держави втратили повний контроль над інтеграційними процесами і функціонуванням ЄС, а отож більше не здатні ефективно представляти інтереси своїх громадян на загальноєвропейському рівні.

Механізми легітимації на «вході» і «виході» є відображенням наднаціональних (передусім неофункціоналістських та федералістських) підходів, які наголошують на необхідності налагодження прямих зв'язків між громадянами та загальноєвропейськими інститутами влади і вважають ЄС більшою мірою політичною системою, а не функціональним цільовим союзом національних держав. *Легітимація «на виході»* означає, що рішення вважають легітимними тоді, коли вони найчіткіше відображають волю громадян [15, с. 16]. Тобто під легітимністю по суті розуміють ефективне управління здатне задовольняти бажання і потреби народу, а ЄС у такому разі слугує передусім технократичною та націленою на результат структурою, покликаною вирішувати ті проблеми, які важко або неможливо вирішити на національному рівні. Механізм легітимації «на виході» є вираженням неофункціоналістських підходів європейської інтеграції. Його вважали доволі ефективним на початкових етапах інтеграції, коли інтеграція була націлена на розв'язання конкретних економічних проблем. З часом, коли на рівні ЄС почали вирішувати все більше і більше питань, які виходили за межі економічної сфери, з'явилися суттєві зауваження стосовно такого механізму. Критика, передусім, стосується того, що і на основі яких критеріїв вважати ефективним та загальним благом, а також хто в праві це визначати.

Легітимація «на вході» означає, що урядування є легітимним за умови вираження волі громадян прямо або шляхом представництва і за умови

відповідальності влади перед народом. З цієї точки зору легітимність ЄС залежить, насамперед, від процедур, на основі яких ухвалюються рішення, і значно менше від результатів та ефективності політичних рішень [7, с. 82]. Головною умовою для легітимації рішень на рівні ЄС є залучення громадян (прямо або опосередковано) до вироблення норм, які регулюють політичні, економічні та соціальні напрями розвитку, що може відбуватися через періодичне проведення виборів, конкуренцію політичних партій, референдуми тощо. В ЄС єдиним органом, який отримує пряму легітимацію від громадян Союзу, є Європейський парламент.

Теорія легітимації «на вході» апелює до розуміння ЄС як своєрідного «квазі-федеративного» утворення, що, як і національні держави, потребує легітимації через залучення громадян до прийняття рішень. Національні держави у процесі тривалого історичного розвитку удосконалили демократичний механізм урядування, котрий ґрунтується на суверенітеті народу як єдиного джерела влади, територіальне поширення якого обмежувалося національними кордонами. Європейська інтеграція, зруйнувавши ці кордони, започаткувала формування нового центру прийняття рішень. Проблема полягає в тому, що функціонування нової наднаціональної політичної системи не ґрунтується на суверенітеті народу, а відтак не відповідає одному з ключових принципів демократії – праву народу бути джерелом влади. Доречніше говорити про відсутність не просто легітимності (частково її забезпечують національні держави та відносна згода громадян з рішеннями, які приймають у Брюсселі), а саме демократичної легітимності, яка потребує запровадження принципів народовладдя на наднаціональному рівні.

У науковій літературі існують два різні підходи стосовно суті дефіциту демократії (дефіциту демократичної легітимності). Деякі автори наголошують на слабкості демократичної легітимації органів ЄС і, на їхню думку, демократичний дефіцит можна ліквідувати шляхом інституційних реформ та запровадження демократичних процедур при прийнятті рішень. З їхньої точки зору, демократичний дефіцит в ЄС має *інституційну природу* і присутній у всіх органах ЄС: Раді, Європейській Раді, Комісії та Європарламенті.

У Раді ЄС, яка представляє інтереси національних держав та їхніх громадян, дефіцит демократії виникає в результаті того, що рішення, які приймають уряди на засіданнях Ради, слабо контролюються з боку національних парламентів, а також властива не зовсім прозора процедура їхнього прийняття за закритими дверима [5, с. 30]. Подібна ситуація спостерігається і в Європейській Раді.

Єврокомісія, відіграючи ключову ініціюючу роль в інтеграційних процесах, сьогодні вже є не просто звичайним агентом національних урядів, а здійснює повноцінні виконавчі функції на загальноєвропейському рівні [4]. На думку багатьох дослідників, вона володіє найменшою демократичною легітимністю у зв'язку з тим, що її формування і діяльність є віддаленими від електоральних процесів та виборчої конкуренції і лише опосередковано залежать від результатів європейських виборів (вибори Президента ЄК). Низка дослідників вбачає у її діяльності панування бюрократії та технократів. Безліч рішень ЄК

розробляють і втілюють експерти, котрі жодним чином не несуть політичної відповідальності перед громадянами Союзу. Як і у випадку з Радою, також простежується непрозорість при ухваленні рішень.

На думку прихильників інституційної теорії демократичного дефіциту, нестача демократичної легітимності на рівні ЄС виникає здебільшого через слабкі повноваження Європейського парламенту. З федералістської точки зору, дефіцит демократії здебільшого є дефіцитом повноцінного парламенту, який проявляється в слабших, порівняно з Радою та Єврокомісією, повноваженнях Європарламенту і у відсутності безпосереднього його впливу на діяльність виконавчої влади (Комісії) [7]. І хоча, згідно з Лісабонським договором, за процедурою спільного прийняття рішень приймають близько 95% рішень, усе ще залишаються сфери, в яких Парламент позбавлений впливу. Хоча Європарламент і бере участь у процесі формування Єврокомісії, його вплив фактично обмежується лише правом вето на запропоновані Радою кандидатури [4, с. 535].

Ще одним інституційним чинником «дефіциту демократії» в ЄС є відсутність повноцінних загальноєвропейських виборів, які б адекватно відображали преференції виборців. Ні національні вибори, ані вибори до Європейського парламенту не мають справді «європейського» характеру.

Попри намагання запровадити єдину виборчу систему на виборах до Європарламенту, досі цього зробити так і не вдалося. Сьогодні кожна держава-член ЄС проводить вибори на основі власного виборчого законодавства [3, с. 109]. Передвиборчі кампанії здебільшого обертаються навколо національних проблем, національних політичних партій та національних політичних позицій. Як уперше зазначили К. Райф та Г. Шмідт, європейські вибори мають вторинний характер, або виконують роль «другорядних додаткових національних виборів». Головною метою національних політичних партій країн ЄС є перемога на виборах, яка дає змогу сформувати уряд. Саме тому вибори, на яких відбувається боротьба за посади в уряді, є першочерговими. Усі інші вибори так чи інакше підпорядковані цій меті, отож є другорядними [14, с. 8].

Другорядна природа європейських виборів має свої наслідки. По-перше, тому що ці вибори сприймаються громадянами ЄС як менш важливі, порівняно з національними виборами, ми можемо спостерігати доволі низьку явку виборців, яка, до того ж, починаючи з 1979 р., постійно знижується [17].

Проблема полягає ще й у тому, що в ЄС на виборах до ЄП відсутня виборча рівність між громадянами різних держав-членів, яка полягає у вазі одного депутатського мандату: скажімо, для Німеччини вона становить близько 830 тис. громадян з виборчим правом, тоді як для Люксембургу – лише 75 тис. громадян. Відбувається викривлення засадничого принципу представницької демократії – «одна людина – один голос». Отож, як зазначає Д. Нолен: «Європейські вибори з 1979 р. є загальними та прямими, само собою зрозуміло, що таємними, однак вони не є і навряд чи скоро стануть рівними» [13, с. 33].

Інший погляд висловлюють ті, хто вважає інституційні аспекти демократичного дефіциту надто поверхневими. На їхню думку, політична система з інституційної точки зору може відповідати всім формальним стандартам демократії, зберігаючи при цьому дефіцит демократичної легітимності. Відбувається це внаслідок того, що демократичне управління залежить від рівня інтегрованості суспільства і відчуття політичної спільності серед громадян. Такий теоретичний напрям розглядає проблему дефіциту демократії на глибшому рівні, вбачаючи в ній *соціоструктурну природу* походження [5, с. 40–41]. Демократія в ЄС не може повноцінно функціонувати без спільної (колективної) ідентичності громадян ЄС та за умови відсутності політичної нації на європейському рівні. В політичній науці існує твердження, що спільна ідентичність це, передусім, готовність конкретних суспільних груп об'єднуватися задля досягнення політичних цілей. У результаті виникають соціополітичні поділи, на яких і будується демократична конкуренція, формуються більшість та опозиція [8]. Цілком очевидно, що в Європейському Союзі не може утворитися єдиний народ як певний прототип уже існуючих націй. Однак, на думку Т. Шмітца, мова може йти про перспективи формування «союзної нації» (*Staatsvolk*) як самоусвідомленої спільноти громадян ЄС, яка зможе забезпечити цілком легітимне формування влади на загальноєвропейському рівні [16, с. 221]. Важливою передумовою спільної ідентичності (а отже, і демократії) є публічність європейської політики та формування внаслідок загальноєвропейської активізації діяльності громадянських організацій, медіа та політичних партій, громадянського суспільства на європейському рівні.

Отже, сьогодні однією з суттєвих проблем функціонування політичної системи Європейського Союзу є проблема «дефіциту демократії», або, іншими словами, проблема наближення Європейського Союзу до громадян, вирішення якої є важливою передумовою запобігання поширенню євроскептицизму серед загалу європейських виборців. Адже, як влучно зауважує російський вчений А. Стрелков, критика функціонування інститутів Євросоюзу поступово трансформується в євроскептицизм [18]. У науковому середовищі існує різне бачення механізмів подолання цієї проблеми. Загалом можна виокремити інституційні механізми (шляхом реформування інститутів та політичної системи ЄС) та соціоструктурні механізми, які передбачають політизацію політичного простору ЄС та формування єдиної загальноєвропейської ідентичності як передумови справжньої демократизації Союзу.

На наш погляд, важливим моментом під час вирішення цієї проблеми буде поведінка громадянського суспільства в загальноєвропейському масштабі і здатність широких суспільних верств запропонувати власне бачення та конкретний механізм реформування бюрократизованих інституцій ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хікс С. Партії, вибори та демократія в ЄС / С. Хікс // Європейська інтеграція Укладачі: М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 394 с.
2. Abromeit H. Wozu braucht man Demokratie? Die postnationale Herausforderung der Demokratietheorie / H. Abromeit. – Opladen, 2002. – 219 s.
3. Déloye Y. Encyclopaedia of European elections/ Y. Déloye. – New York [u.a.] : Palgrave Macmillan, 2007. – 517 s.
4. Follesdal A. Why There is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik / A. Follesdal, S. Hix // JCMS. – 2006. – № 44/3. – P. 533–62.
5. Hausen C. Der Beitrag der «Europarteien» zur Demokratisierung der Europäischen Union / C. Hausen. – Marburg : Tectum-Verl., 2008 – 374 S.
6. Höreth M. Die Europäische Union im Legitimationstrilemma: zur Rechtfertigung des Regierens jenseits der Staatlichkeit / M. Höreth. – Baden-Baden: Nomos-Verl.-Ges., 1999. – 387 s.
7. Höreth M. The Trilemma of Legitimacy. Multilevel Governance in the EU and the Problem of Democracy / M. Höreth // ZEI – Discussion – Paper. – 1998. – N 11.
8. Kopp A. Europäische Identität als Kategorie des Europarechts / A.Kopp. – Tübingen, 2002. – 234 s.
9. Majone G. The Credibility Crisis of Community Regulation / G. Majone // Journal of Common Market Studies. – 2000. – № 38. – P. 273–302.
10. Majone G. The European Commission: The Limits of Centralization and the Perils of Parliamentarization / G. Majone // Governance. – 2002. – Vol. 15, No 3. – P. 375–92.
11. Majone G. The European community: An independent fourth branch of government? / G. Majone // EUI SPS 1993/09. – P. 12–28.
12. Morawcsik A. In Defence of the Democratic Deficit: Reassessing Legitimacy in the European Union / A. Morawcsik // Journal of Common Market Studies. – 2002. – № 40: 4. – P. 603–634.
13. Nohlen D. Wie wählt Europa? Das polymorphe Wahlsystem zum Europäischen Parlament / D. Nohlen// Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2004. – № 17. – S. 29–37.
14. Reif K. Nine Second-order National Elections – a Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results / K. Reif, H. Schmitt // European Journal of Political Research. – 1980. – Vol. 8, Is. 1. – P. 3–44.
15. Scharpf F. W. Regieren in Europa: effektiv und demokratisch? / Scharpf F. W. – Frankfurt/Main : Campus-Verl., 1999. – 201 s.
16. Schmitz T. Das europäische Volk und seine Rolle bei einer Verfassunggebung in der Europäischen Union / T. Schmitz // Europarecht. – Heft 2/2003. – S. 217–243.
17. Сайт Європейського Парламенту [Електронний ресурс]. – [Цит. 23.05.12]. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=EN&id=211>.

18. Стрелков А. «Демократический дефицит» после Лиссабонского договора / А. Стрелков // Перспективы [Электронный ресурс]. – [Цит., 9.06.12]. – Режим доступа : http://www.perspectivy.info/oykumena/europe/demokraticheskij_deficit_posl_lissabonskogo_dogovora_2010-04-09.htm.

19. EUROBAROMETER 76 [Электронный ресурс]. – [Цит. 8.06.12]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_first_en.pdf.

20. Is there a democratic deficit in the European Union and, if so, does it matter? [Электронный ресурс]. – [Цит., 10.06.12]. – Режим доступа : <http://www.upbeatlearning.com/essays/there-democratic-deficit-european-union-and-if-so-does-it-matter>.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2011 р.

Прийнята до друку 05.05.2012 р.

INSTITUTIONAL AND SOCIO-STRUCTURAL CAUSES OF «DEMOCRACY DEFICIT» IN THE EU

Petro Baykovskyu

*Ivan Franko National University of Lviv,
St. Sichovykh Striltsiv, 19, Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-46-56,
e-mail: baykovskyu@gmail.com*

There are analyzed the main intergovernmental and supranational scholars' attitudes regarding the problem of democracy deficit in the European Union, explored the ways of governance legitimation on supranational level and investigated institutional and socio-structural causes of democracy deficit in EU.

Key words: democracy, governance, European Union, legitimation, democratization.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И СОЦИОСТРУКТУРНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ПРОБЛЕМЫ «ДЕФИЦИТА ДЕМОКРАТИИ» В ЕС

Петр Байковский

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Сичовых Стрильців, 19, Львов, Украина 79000, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: baykovskyu@gmail.com*

Проанализированы главные аргументы представителей межправительственного и наднационального направлений в теории европейской интеграции касательно проблемы «дефицита демократии» в ЕС, выявлении направления легитимации управления на наднациональном уровне, а также

исследованы институциональные и социоструктурные детерминанты изучаемой проблемы.

Ключевые слова: демократия, управление, Европейский Союз, легитимация, демократизация.